

2. Плышевский Б. Капитальные вложения: динамика, структура, эффективность / Б.П. Плышевский // Экономист. – 2009. – №8. – С. 3–17.
3. Куликов В. О «болевых точках» социально-экономического развития России / В.В. Куликов // Российский экономический журнал. – 2009. – № 1–2. – С. 3–16.
4. По поводу правительственной антикризисной программы // Российский экономический журнал. – 2009. – №3–4. – С. 3–16.
5. Швецов А. Систематизация инструментов перспективного планирования территориального развития: настоятельная необходимость и конкретные предложения / А.Н. Швецов // Российский экономический журнал. – 2009. – №5. – С. 12–47.
6. Глазьев С. Об антикризисной стратегии России / С.Ю. Глазьев // Российский экономический журнал. – 2009. – №6. – С. 3–36.
7. Курепина Н., Бозгыков Ю. Социально-экономический кризис сельской местности / Н.Л. Курепина, Ю.С. Бозгыков // Экономист. – 2009. – №6. – С. 74–80.
8. Шлихтер А.А. Местное самоуправление в системе федерализма: проблемы России и опыт США / А.А. Шлихтер // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – №6. – С. 45–54.
9. Азроянц Э. Ценный источник экономических знаний / Э.А. Азроянц // Экономист. – 2009. – №10. – С. 90–92.

Annotation. *The status, problems and priorities of the social infrastructure of Ukraine in the context of legislative guarantees of the formation and preservation of labor capacity of its population are elucidated.*

Key words: *factors in the formation of labor capacity, social infrastructure, the principles of social state, state social standards.*

7

УДК 331.5

**Т.В. Вонберг, к.е.н.,
О.Ю. Вонберг, ДВНЗ «Київський національ-
ний економічний університет
імені В. Гетьмана», м. Київ**

ДОСЛІДЖЕННЯ МІКРОЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ БЕЗРОБІТНИХ ДЛЯ ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ

Визначено рівні впливу програми професійного навчання безробітних. Досліджено мікроекономічну складову ефективності навчання безробітних для потреб ринку праці за сприянням служби зайнятості.

Ключові слова: *безробітні, професійне навчання, служба зайнятості.*

Актуальність дослідження проблеми. Визначення ефективності професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації (далі – професійного навчання) безробітних, зокрема мікроекономічної її складової, набуває особливого значення в сучасних умовах розвитку України. Саме тепер професійне навчання безробітних використовується в якості найважливішого напрямку забезпечення активної політики зайнятості на ринку праці. Проте, єдині підходи щодо дослідження й виявлення мікроекономічної ефективності такого навчання поки що не розроблені. Тому, метою даного дослідження виступає розроблення методики визначення мікроекономічної ефективності професійного навчання безробітних на ринку праці.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Стан та перспективи розвитку ринку праці, удосконалення активної політики зайнятості, а також проблематика професійної підготовки досить детально розглядаються в сучасних вітчизняних дослідженнях таких вчених, як Д.П. Богині, В.С. Васильченка, О.А. Грішної, Е.М. Лібанової, Л.С. Лісого, Ю.М. Маршавіна, В.М. Петюха, В.О. Покришчука, В.А. Савченка тощо.

Проте, не зважаючи на численні наукові праці, питання мікроекономічної ефективності професійного навчання безробітних на ринку праці ще майже не розглянуто, тому заслуговує особливої уваги і потребує подальших досліджень, оскільки вміщують в собі невичерпне поле для наукових досліджень та практичних рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до чинного законодавства України метою професійного навчання безробітних в Україні виступає можливість набуття нової професії, підвищення кваліфікації для наступного працевлаштування. Крім того, результатом, зазвичай, виступає підвищення конкурентоздатності громадян на ринку праці, а отже й розширення можливостей у пошуку нового робочого місця. Слід відмітити, що учасниками даного заходу виступають громадяни, зареєстровані в службі зайнятості як безробітні. Причому, пріоритетним правом користуються безробітні громадяни після закінчення терміну виплати допомоги по безробіттю.

Програми за терміном навчання можна поділити на короткострокові і довгострокові. Вважається, що відновлення професійних навичок після короткострокового навчання, необхідність якого викликано втратою попиту на робочу силу через зміни в професійній структурі, підвищує ймовірність заповнення наявних вакансій.

При довгостроковому професійному навчанні в цілому поліпшується якість робочої сили і, тим самим, поліпшується структура пропозиції і знижуються професійні ризики, що виникають через циклічні довгострокові коливання в попиті [1, с. 133]. Проте, не зважаючи на тривалість навчання, воно розглядається як один з найбільш ефективних засобів повернення безробітних на ринок праці, до трудового процесу.

Необхідно відзначити, що вплив програм професійного навчання безробітних здійснюється на декількох рівнях.

По-перше, слід виділити вплив програми на індивідуальному мікрорівні, який показує її корисність безпосередньо для учасників програми. Основним критерієм результативності на зазначеному рівні будемо вважати чисельність осіб, які працевлаштувалися за допомогою служби зайнятості (далі – СЗ) або самостійно на постійне робоче місце після завершення участі в програмі. Вибір критерію результативності обумовлений тим, що, як ми зазначали вище, первинною метою залучення в програму є працевлаштування безробітних.

По-друге, можна виявити вплив на груповому мікрорівні. У даному випадку мається на увазі вплив, що здійснюють програми навчання на всіх зареєстрованих у службі зайнятості безробітних. Річ у тому, що програми професійного навчання можуть бути корисними та результативними на індивідуальному мікрорівні, тобто для їх безпосередніх учасників. Проте, зазначені програми можуть виявитися по масштабах несуттєвими для впливу на всіх зареєстрованих безробітних. Для характеристики групового впливу можна скористатися декількома простими показниками. Зокрема, питомою вагою учасників програм профнавчання в середньорічній чисельності зареєстрованих в СЗ незайнятих громадян. Даний показник характеризує обсяг безробіття, що акумулюється у програмі. Крім того, для характеристики групового рівня можна використати показник питомої ваги учасників, які знайшли постійну роботу після проходження навчання, у загальній чисельності працевлаштованих. Слід наголосити, що наявна адміністративна статистика служби зайнятості побудована на агрегатному принципі і не містить інформації про учасників кожної з програм і її результатів. З цієї причини важко оцінити роль програм навчання в акумуляції незайнятих у порівнянні з іншими активними програмами.

Проаналізуємо показники індивідуальної мікроекономічної ефективності професійного навчання безробітних на прикладі Миколаївської області. Зокрема, за результатами аналізу статистичних даних питома вага працевлаштованих після проходження професійного навчання по області склала близько 84% (величина цього показника відрізняється по регіонам). Зазначений показник досяг найбільшого значення у Баштанському, Врадіївському та Казанківському центрах зайнятості (97%, 95% і 97% відповідно); найменшого значення у Центральному, Корабельному та Вознесенському центрах зайнятості (74%, 73% і 71% відповідно). Натомість, найбільша питома вага знятих з обліку, в тому числі на підставі заяви відмови від послуг СЗ, у Корабельному – 10,2%, Южноукраїнському – 11,5% та Вознесенському – 10,0% центрах зайнятості. Цей показник досяг рівня 0,4% у Березанському та 0,9% у Березнегуватському базових центрах зайнятості. Очевидно, збільшення питомої ваги працевлаштованих після проходження професійного навчання в загальній чисельності тих, хто його пройшов, а також зменшення питомої ваги знятих з обліку на підставі заяви відмови від послуг СЗ є свідченням підвищення рівня ефективності професійного навчання.

Висновки та пропозиції. Незважаючи на динаміку, що постійно змінюється, можна зробити висновок, що навчання безробітних має досить високий потенціал позитивного впливу як на його учасників, так і на ринок праці в цілому. Але, на нашу думку, значення програми професійного навчання може бути значно розширено.

Зокрема, регіональні показники індивідуальної результативності навчання досить високі, хоча різниця між регіонами значно коливається. Можливо, що невисокі показники працевлаштування по завершенні навчання пов'язані з відсутністю вакансій для випускників навчальних курсів. Але, в цьому випадку, можна взяти під сумнів доцільність самої програми. Низькі показники працевлаштування можуть бути пов'язані і з невірним підбором цільової групи, для якої навчання не приносить результатів. На жаль, доступна інформація поки що відсутня. Для цього потрібні більш детальні дослідження в кожному окремому регіоні. Проте, в більшості регіонів дані значення набагато випереджають результативність аналогічних програм в інших країнах, де позитивний вихід, як правило, не перевищує 10-12% осіб, які закінчили навчання. Одне з основних розходжень складається в переважній орієнтації українських програм на наявні вільні робочі місця, тоді як більшість закордонних країн орієнтують навчання на загальну ситуацію на ринку праці, не прив'язуючи навчальні курси до існуючих в базах даних вакансій.

Практика навчання під наявні вакансії, незважаючи на високі кінцеві результати, має і свої недоліки. З огляду на обмежене число вакансій, що наявні в розпорядженні вітчизняної служби зайнятості, така орієнтація не повною мірою використовує наявність вакансій на відкритому ринку праці в цілому, що, можливо, обмежує коло пошуку нових робочих місць для громадян, що проходять навчання. З іншого боку, концентрація уваги на поточному попиту не враховує можливі довгострокові коливання в професійному попиту на робочу силу. У цьому випадку не виключається імовірність "рецидивного" безробіття серед осіб, які пройшли навчання, але втратили роботу через структурні зміни. На жаль, обстеження, покликані оцінити долю працевлаштованих після завершення участі в програмах навчання (протягом, наприклад, одного року), поки не проводиться. Слід також зазначити, що орієнтація на поточний попит носить зазвичай змушений характер, пов'язаний з фінансовими обмеженнями. Ці обмеження в багатьох регіонах змушують відмовлятися від планування програм навчання відповідно до прогнозованих довгострокових змін попиту на робочу силу.

Список використаних джерел

1. Прокопов Ф.Т. Безработица и эффективность государственной политики на рынке труда в переходной экономике России. — М.: Экономический факультет МГУ; ТЕИС, 1999. — 311 с.

Annotation. *The Level of the influence of the program of the professional education unemployed were determined. Mikroekonomic efficiency of the education unemployed on assistance of the service to employment was explored.*

Key words: *the unemployed, the professional education, placement service.*

8

УДК 314.125

Г.В. Герасименко, к.е.н., Інститут демографії
та соціальних досліджень імені
М.В. Птухи НАН України, м. Київ

РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКА В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Публікація присвячена проблемам здоров'я в контексті збереження та розвитку трудового потенціалу населення України. Охарактеризовано чинники погіршення стану здоров'я населення країни, визначено стратегічні пріоритети державної політики в сфері охорони здоров'я населення.

Ключові слова: *трудоий потенціал, стан здоров'я населення, захворюваність, державна політика в сфері охорони здоров'я.*

Збереження здоров'я населення виступає важливою складовою відтворення та розвитку трудового потенціалу країни, оскільки визначає як можливості особистої реалізації індивідів на ринку праці, так і чинники сталого економічного зростання держави та нагромадження її людського капіталу. Дослідження цих проблем привертає увагу вітчизняних науковців впродовж тривалого часу. Різні аспекти стану здоров'я та тривалості життя населення України аналізуються в працях І. Курило, В. Купенко, Н. Левчук, Е. Лібанової, О. Макарової, Н. Рингач, О. Палій, С. Пирожкова, В. Стешенко та інших дослідників. Водночас існує нагальна потреба в розробці методологічних засад дослідження суспільного здоров'я як однієї зі складових поняття трудового потенціалу, у взаємозв'язку з іншими якісними характеристиками населення. Саме стан здоров'я часто визначає можливості та надбання населення щодо інших аспектів розвитку – здобуття професійної підготовки та якісної освіти, реалізації працездатності та трудової мобільності тощо. Відповідно, високий рівень захворюваності та інвалідності населення працездатного віку матиме значимі економічні наслідки.

Значення дослідження якісних зрушень у стані здоров'я населення посилюється з огляду на негативні тенденції перехідного періоду. Так, якщо в 1990 р. умовно здоровими було визнано 62,6% населення країни, то до 2007 р. значення цього показника скоротилось більше, ніж в 2,5 рази, й умовно здоровими було визнано лише 24,3% населення. Проблеми в цій сфері ускладнюються нерівними можливостями доступу населення до медичних послуг внаслідок